
Gittern - Gitera

Autor:

Data de publicació: 23-10-2013

..Quinetiam instrumentum illud a Catalanis inventum, quod ab aliis “ghiterra”, ab aliis “ghiterna” vocatur, ex lyra prodiisse manifestissimum est. Hec enim ut leutum (licet eo longe minor sit) et formam testudineam et chordarum dispositionem atque contactum suscipit...

No s'ha de confondre amb citterna, cítara o guitarra.

Gittern

Gittern de cinc cursos o "Quintern" datat el 1450, construït pel lutier Hans Oth

Classificació

Instrument de corda fregada (pinçat)

Classificació de Hornbostel-Sachs

321.322 (llaüt de caixa de coll)

(Cordòfon)

Desenvolupat

Segle 13

Instruments relacionats

mostrar

Llista

El gittern era un instrument relativament petit, de forma de tortuga, que apareix per primera vegada en la literatura i la representació pictòrica durant el segle 13 a Europa occidental (Península Ibèrica, Itàlia, França, Anglaterra).

Normalment es representa tocat amb un plectre de ploma,[1] com es pot veure clarament a partir de les il·luminacions manuscrites del segle xiii. També se l'anomenava guitera a Espanya, guiterne o guiterre a França, chitarra a Itàlia i quintern a Alemanya. [2] Un instrument popular entre músics de la cort, joglars i aficionats, el gittern es considera un avantpassat de la guitarra moderna i d'altres instruments com el mandore, la bandúrria i el gallichon. [3][4]

Des de principis del segle 16, una guitarra en forma de viola de mà (esquena plana) va començar a aparèixer a Espanya, i més tard a França, existint al costat del gittern. Tot i que l'instrument de respatller rodó sembla haver perdut terreny a la nova forma que gradualment es va convertir en la guitarra familiar avui en dia, la influència de l'estil anterior va continuar. Hi ha exemples de llaüts convertits en guitarres en diversos museus, mentre que instruments construïts a propòsit com el gallichon utilitzaven l'afinació i la configuració d'una sola corda de la guitarra moderna. Una tradició de construcció de guitarres rodones a Alemanya va continuar fins al segle 20 amb noms com Gittar-Laute i Wandervogellaute.

Fins al 2002, només es coneixien dos gitterns medievals supervivents,[5][6] un al Museu Metropolità d'Art (vegeu enllaços externs), l'altre al Museu del Castell de Wartburg. Un tercer va ser descobert en una dependència medieval a Elbląg, Polònia. [6][7]

Contingut

Estructura

Gittern (dreta) representat en una escena al fresc de c. 1322 de la vida de Sant Martí de Tours. L'instrument de l'esquerra és un conjunt d'aulos.

Pintura de Joan Oliver de c.1330 a la catedral de Pamplona, que mostra un músic tocant un gittern.

Probablement, l'esquena, el coll i el claviller estaven tallats d'una sola peça de fusta. Ocorrent menys rarament més tard al segle 15, l'esquena es va construir a partir d'una sèrie de costelles còniques primes unides a les vores, com era característic del llaüt. A diferència de la cantonada afilada que uneix el cos al coll que es veu al llaüt, el cos i el coll del gittern s'uneixen en una corba suau o en línia recta. La falç, o ocasionalment claviller d'arc suau, feia un angle amb el coll d'entre 30-90 graus. A diferència del llaüt, la majoria dels clavillers dels gitterns acabaven en una talla d'un cap humà o animal.

La majoria dels gitterns es representaven amb tres o (més comunament) quatre cursos de cordes dobles. També hi ha referències a uns cinc gitterns de curs al segle 16. Tot i que no hi ha molta informació directa sobre l'afinació del gittern, les versions posteriors possiblement es van afinar en quartes i quintes com el mandore unes dècades més tard. Els trasts van ser representats en algunes representacions (principalment italianes i alemanyes), encara que aparentment

absents en la majoria de les representacions franceses, espanyoles i angleses. El forat sonor del gittern estava cobert amb una roseta (una delicada talla de fusta o tall de pergamí), similar al llaüt.

La construcció s'assembla a altres instruments arquejats i pinçats, incloent el rebec, la lira calabresa i bizantina, el g?dulka, la lijerica, el kemençe klasic, el gudok i la cobza. Aquests tenen formes similars, un coll curt i, com el gittern, estan tallats en un sol bloc de fusta.

Relació entre gittern, la família de la cítola, el llaüt i la guitarra
Vegeu també: Llaüt § Història i evolució del llaüt, i Citole § Orígens

El 1575, el quintern alemany incloïa instruments en forma de guitarra.

Secció del llibre de Sebastian Virdung de 1511, Musica getuscht und angezogen. (A dalt a l'esquerra) llaüt, (dreta) viola, (baix) Gittern

Alguns han assenyalat que hi ha hagut errors en l'erudició (a partir del segle 19) que van portar al gittern a ser anomenat mandore i viceversa,[8] i confusió similar amb la cítola. [8] Com a resultat d'aquesta incertesa, moltes fonts modernes es refereixen als gitterns com a mandors, i als cítoles com a gitterns.

Diverses fonts modernes també han afirmat que l'instrument va ser introduït a Europa des de les regions àrabs d'una manera similar al llaüt, però les dades històriques reals que donen suport a aquesta teoria són rares, ambigües i poden suggerir el contrari. Els diversos noms regionals utilitzats (inclòs l'àrab) apareixen derivats al llarg del temps d'un origen grecoromà (llatí vulgar), encara que actualment es desconeix quan i com es va produir. [cal citació] És possible que l'instrument existís a Europa durant un període anterior a les conquestes àrabs a la península Ibèrica, amb noms divergents amb l'evolució regional de les llengües europees a partir del llatí després de la caiguda de l'Imperi Romà (compareu llengües romàniques).

Mentre que el nom del llaüt (portuguès alaúde, castellà laud, de l'àrab al-??d), i l'instrument en si s'ha interpretat com d'origen àrab/persa, el gittern no apareix en el material de fonts àrabs històriques per donar suport al que només pot ser especulació. [cal citació]

Etimologia i identitat

Un dels tres "gitterns" pot no ser

Instrument del Metropolitan Museum of Arts etiquetat com un gittern en el llibre de James Tyler, *The Early Mandolin*. El catàleg del museu, *Art medieval de col·leccions privades: una exposició especial als claustres*, deia que probablement no es tractava d'un gittern sinó d'un instrument d'arc, possiblement un rebec, però amb cinc cordes en lloc de les tres normals del rebec. [9]

Veure també: Llengües romàniques ibèriques

El gittern s'havia esvaït tan completament de la memòria a Anglaterra que la identificació de l'instrument va resultar problemàtica per als estudis de música antiga del segle 20. Es va suposar que l'ascendència de la guitarra moderna només es podia descobrir a través de l'estudi d'instruments de respall pla. Com a conseqüència, la que ara es creu que és l'única cítola medieval supervivent coneguda va ser fins fa poc etiquetada com a gittern.

El 1977, Lawrence Wright va publicar el seu article *The Medieval Gittern and Cithern: A Case of Mistaken Identity*, en el número 30 del *Galpin Society Journal*; amb referències detallades a fonts històriques primàries que revelen el gittern com un instrument de respall rodó - i l'anomenat "gittern del castell de Warwick" (un instrument de respall pla) com originalment una citole.

La investigació de Wright també es va correspondre amb observacions sobre els orígens de la guitarra de dors pla fetes pel musicòleg espanyol del segle 16 Juan Bermudo. Amb aquest enfocament teòric, es va fer possible per als estudiosos desembolicar nomenclatura prèviament confusa i contradictòria. A causa de la naturalesa complexa del tema, la llista i els enllaços següents haurien d'ajudar a llegir més.

Noms en anglès: gittern, gittron, giterne, giterne. *A Booke of New Lessons for the Cithern & Gittern* de John Playford (publicat a Londres el 1652) pot representar una resposta a la contínua popularitat d'ambdós instruments; encara que les referències al gittern pràcticament desapareixen a Anglaterra durant el segle següent. La guitarra que ressorgeix a mitjans de la dècada de 1750 (referida com a guitarra anglesa o 'guittar'), gaudint d'una onada de popularitat que es va esvaïr al segle 19; és un instrument completament diferent relacionat amb desenvolupaments posteriors de la citherna. Durant el segle 14, en temps de Geoffrey Chaucer, la "e" que apareix al final de la seva ortografia anglesa "gyterne" s'hauria pronunciat. Però després del gran canvi vocàlic, el gittern de Playford ha perdut la "e" del tot. Tot i que el treball de Wright va permetre identificar l'instrument medieval, les referències a ell a l'Anglaterra del segle 16 són més ambivalents pel que fa a l'estructura, el que porta a la confusió inicial d'identificació de la cítola. Sembla raonable que les modes francesa i espanyola influïssin en el gittern durant l'època d'Enric VIII, com ho van fer en altres llocs.

Obra d'art de la catedral de Bayeux a França, que mostra un àngel tocant un gittern.

Noms en francès: gviterre (la 'v' és un substitut llatí de 'u'), guisterne, gitarre, guiterne, guyterne, guiterre, quinterne, quitaire, quitarre (la 'e' al final de paraula pot haver estat accentuada d'una manera diferent i més pesada a la pronunciació moderna d'una manera similar a l'anglesa). A França, la forma pinçada de la vielle de dors pla (cognat amb l'espanyol 'vihuela'), mai va assumir la importància que va desenvolupar a les penínsules ibèrica i itàlica. Com a conseqüència, la substitució de la guitarra d'esquena rodona pel nou estil espanyol sembla desconnectada, amb poc a rastrejar en les fonts històriques. El segle 16 va veure les publicacions (amb il·lustracions a la portada que representen l'instrument) d'obres de compositors com Guillaume Morlaye i Adrian Le Roy destinats a la guitarra de quatre plats de respall pla, reflectint una nova popularitat a França, possiblement més que Espanya.

Noms en italià: chitarino (lt. diminutiu, és a dir, chitarra petita), chitarrino, chitarra, cythara. James Tyler ha considerat la possibilitat que el quitari sigui ancestral a la mandolina primerenca durant el segle 15. El chitarrone (literalment gran 'chitarra'), és un instrument que va aparèixer a finals de la dècada de 1580 i es va fer important pel seu paper en el baix continu donant suport a diversos conjunts musicals durant el segle 17, així com per a obres en solitari. El nom alternatiu "tiorba" (anglès theorba) va desplaçar la paraula original, i ara és el terme preferit utilitzat pels músics moderns.

Noms en alemany: quintern, chiterna, quinterne - possiblement derivat del desenvolupament posterior d'un instrument de cinc cursos (superposició del llatí quintus 'cinc' amb chiterna o similar). Juan Bermudo va esmentar haver vist una guitarra de 5 plats però que els instruments de 4 cursos eren normals. La quinterne que apareix en el tractat alemany de Michael Praetorius sobre instruments musicals de 1618, *Syntagma Musicum* (làmina 16) - té clavilles

inserides lateralment al claviller, però el cos té ara una forma plana de figura de 8. Igual que Bermudo, Praetorius també esmenta instruments de 5 cursos, però considera normals 4 cursos. L'instrument supervivent de Hans Oth és inusual en comparació amb les representacions històriques, les cordes passen per sobre del pont i es fixen a la vora inferior del cos. Les cordes de les il·lustracions històriques es mostren normalment fixades al pont, cosa que pot suggerir que l'instrument es va convertir de quatre cursos en una data posterior a la seva construcció i el pont original es va separar.

Nom en castellà: guiterna

Noms en àrab: kouitra, quitra, kaitara. Aquest instrument de quatre cursos de respalller rodó se sol esmentar en relació amb les teories que donen suport a un origen àrab per al gittern. Està construït de manera similar a la chitarra italiana i l'oud, tot i que el claviller ha perdut tot rastre del seu predecessor en forma de falç. L'instrument modern sembla haver sobreviscut i desenvolupat a Algèria aïllat de les regions circumdants, i tradicionalment s'associa amb la música d'Al-Andalus. Aquesta tradició cultural al nord d'Àfrica es considera estretament lligada al desenvolupament de la península Ibèrica i a la posterior expulsió dels moriscos entre 1609 i 1614.

Nom en portuguès: El procés pel qual la guitarra d'esquena rodona es va convertir en un instrument de respalller pla a Espanya (i l'instrument en si) sembla haver deixat poc impacte en la història portuguesa. L'ús de 'guitarra' al segle 18 (fins a l'actualitat) Portugal es refereix a un instrument diferent: la guitarra portuguesa, relacionada amb desenvolupaments posteriors de la citerna.

L'equivalent portuguès modern de la "guitarra espanyola" encara es coneix generalment com a viola (violão al Brasil - literalment viola gran), igual que alguns instruments regionals més petits relacionats. El portuguès 'viola' (com l'italià), és cognat amb el castellà 'vihuela'. A diferència d'Espanya, tots aquests instruments utilitzaven tradicionalment cordes metàl·liques fins a l'arribada de les cordes modernes de niló. Mentre que el violão modern és ara comunament enfilat amb niló (tot i que encara existeixen variacions de corda d'acer), a Portugal els músics diferencien entre la versió enfilada de niló com a guitarra clàssica i l'instrument tradicional com a viola de fado, reflectint la relació històrica amb la música de fado.

Mentre que es considera que els anglesos i alemanys van manllevar els seus noms dels francesos,[10] es creu que l'espanyol "guitarra", l'italià "chitarra" i el francès "guitare" deriven en última instància del grec "kithara"[10] - tot i que els orígens del procés històric que va portar això encara no s'entenen, amb molt poques proves reals a part de la lingüística per explorar.

Paper en la literatura

Càntiges de Santa Maria

Imatge de les Cantigas de Santa Maria mostrant dos músics amb gitterns

Gittern interpretat per un àngel, Catedral de Saint Julien du Mans, França, c. 1325

A la literatura espanyola, el segle 13 Cantigas de Santa Maria amb les seves detallades il·lustracions en miniatura de colors que representen músics que toquen una àmplia varietat d'instruments s'utilitza sovint per a interpretacions modernes - les imatges reproduïdes i subtitulades, acompanyades d'afirmacions que donen suport a diverses teories i comentaris sobre els instruments.

Cap dels quatre manuscrits supervivents conté peus de foto (o text en els poemes) per donar suport a observacions diferents del gittern sembla haver tingut el mateix estatus que altres instruments. Tot i que les actituds socials cap a instruments com el llaüt, el rebel i el gittern poden haver canviat a Espanya molt més tard amb l'impacte cultural de la Reconquesta, el que es registra a les Cantigas indica el contrari durant aquest període de la història.

Lluny de ser considerat un exemple de cultura islàmica, l'instrument es va utilitzar per a una ocasió per il·lustrar principis de la doctrina religiosa cristiana. El teòleg francès Jean Gerson va comparar les quatre virtuts cardinals amb "la guiterne de quatre cordes". L'estadista i poeta italià Dante Alighieri, referint-se a les qualitats (i possiblement l'estructura) del gittern, va dir: "... de la mateixa manera que seria una operació culpable fer una pala d'una espasa fina o un vas d'una fina chitarra".

Guillaume de Machaut

No obstant això, el compositor francès del segle XIV Guillaume de Machaut en el seu poema *Prise d'Alexandrie*: 14 "Llaüts, moraches i guiterne / es tocaven a les tavernes", assenyala un paper secular lluny de les referències religioses o de les corts reials i ducals.

Geoffrey Chaucer

Una reconstrucció d'un gittern medieval

Chaucer també esmenta el gittern als *Contes de Canterbury* (finals del segle 14) que són interpretats per persones que freqüenten tavernes. A *The Miller's Tale*, Absalom fa serenates a una dona fora de la seva finestra:[11]

Ara era d'aquell chirche un rector
, el que es deia (anomenat) Absalon...
I com Wel va poder va jugar en una giterne.
En tota la vila n'as (no n'hi hagué mai) cervesa ne (ni) taverna,
que ne visità ab sos solos.[12]

I el seu *The Cooks Tale*.,[11] Al konne ell pleye on gyterne o ribible (tot pot jugar a gittern o rebab). [13]

Altres registres escrits

Praetorius, comentant un paper social de doble propòsit, ".. a Itàlia, els Ziarlatini i els Salt' in banco els utilitzen per a simples acompanyaments de la seva villanelle i altres cançons vulgars i pallasses. (Aquesta gent és una cosa així com els nostres comedians i bufons.) No obstant això, utilitzar la (chiterna) per a la bella cançó d'art d'un bon cantant professional és una cosa completament diferent".

El gittern sovint va aparèixer durant el segle 14 a principis del segle 15 en els inventaris de diverses corts. La cort de Carles V de França en va registrar quatre, inclosa una d'ivori, mentre que les corts italianes d'Este i Ferrara van registrar la contractació de mestres gittern (chitarra).

Recursos

Musa de Música Antiga - Gittern

Base de dades d'instruments de música antiga - Gittern

Referències

^ p. 118. *L'Enciclopèdia de la Música*. Nova York: Hermes House, 2002.

^ *The Grove Dictionary of Musical Instruments* (2a edició) (abril 2014). *Quinterne* [quintern]. ISBN 978-0-19-974339-1. [Consulta: 2015-03-20].

^ Tyler, James (gener de 1981). "El Mandore als segles 16 i 17" (PDF). *Música antiga*. 9 (1):

22–31. DOI:10.1093/earlyj/9.1.22. [Consulta: 10 abril 2019]. ... el petit instrument semblant a un llaüt de l'edat mitjana anomenat, fins fa poc, la "mandora" pels escriptors moderns, s'anomenava originalment "gittern"... Generalment s'utilitza per a la petita, de quatre plats, guitarra renaixentista, però encara s'utilitzava ocasionalment (fins ben entrat el segle 17) per a l'instrument que, durant el segle 16, es va conèixer com el "mandore". ... és a l'espanyol Juan Bermudo a qui hem de recórrer... en la seva *Declaració d'instruments* (1555), Bermudo parla de la bandúrria...

-
- ^ Meucci, Renato (2001). "Da 'chitarra italiana' a 'chitarrone': una nuova interpretazione". Enrico Radesca da Foggia e il suo tempo: Atti del Convegno di studi, Foggia, 7–8 d'abril de 2000. pàgines 30-57. ISBN 978-887096347-2.
- ^ Tyler, Jaume; Espurnes, Pau (1992). La mandolina primerenca. Oxford: Clarendon Press. pp. 1–7. ISBN 0-19-816302-9.
- ^ Jump up to:un b Martin Kirnbauer; Musikwissenschaftl. Institut; Uni Basilea. ? «Mittelalterliche musikzeugnisse». Arxivat de l'original el 2004-12-25. [Consulta: 2010-12-06].
- ^ "Instruments poc rendibles". [Consulta: 2010-12-06].
- ^ Jump up to:un b The Groves Dictionary of Musical Instruments (2a edició) (abril 2014). Mandore [Mandorre]. ISBN 978-0-19-974339-1. [Consulta: 2015-03-21].
- ^ Art medieval de col·leccions privades: una exposició especial al claustre, del 30 d'octubre de 1968 al 30 de març de 1969: introducció i catàleg. 1968. p. 216.
- ^ Jump up to:un b The Groves Dictionary of Musical Instruments (2a edició) (abril 2014). Gittern [gyterne]. ISBN 978-0-19-974339-1. [Consulta: 2015-03-21].
- ^ Jump up to:un b Música en l'era de Chaucer Per Nigel Wilkins. Pàgina 114. Publicat per DS Brewer, 1999
- ^ Els contes de Canterbury Per Geoffrey Chaucer, Thomas Tyrwhit. Pàgina 93-94. Publicat per D. Appleton & Co., Nova York, 1870.
- ^ Robert Boenig i Andrewy Tayler, editors, The Canterbury Tales, Second Edition, Broadview Press, Broadview Editions 2nd Edition, pàgina 118, línia 4396, ISBN 9781554811069.

Enllaços externs

A Wikimedia Commons hi ha contingut multimèdia relatiu a: Gittern

Guia dels primers instruments - El Gittern i la Citole discutits. L'autor escriu fortament sobre per què hi ha confusió històrica sobre els noms dels instruments.

La guitarra a Anglaterra Arxivat 2018-05-22 a Wayback Machine.

La reproducció moderna de Gittern es reproduceix a YouTube